

- ③ بۇ قىزنىڭ كۈلكىسى بىلەن خۇيى بەزى كىشىلەرنى قىزىقتۇرۇشى مۇمكىن.
- ④ بۇ ئىت خىرقىراۋاتىدۇ، يۈگۈرۈپ كېلىپ چىشلەيدىغاندەك تۇرقى بار.
- ⑤ سەن ياكى بېرىشقا تۇر، ياكى قېلىشقا تۇر.
- ⑥ تېلېۋىژۇدا نارىسىدە قىزلارنىڭ ئىپپىتىگە تەگكەن ئەھۋال توغرىسىدىكى خەۋەرلەرنى پات - پات ئاڭلاپ تۇرىمىز.
- ⑦ ئەپەندىم روزىنىڭ ھېسابىدىن ئاداشماسلىق ئۈچۈن، ھەر كۈنى ئىپتىرادىن كېيىن خالىتىغا بىر تاش سېلىپ قويدىكەن.
- ⑧ بىزنىڭ كونا قائىدىمىز بويىچە، باشلىقنىڭ سۆزىگە ھەممە ئادەم ئىتائەت قىلىش لازىم.

3- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىڭ.

- 1) Ailesinden uzakta yaşamak onu çok üzüyor.
- 2) Klasik Uygur müziği dinlemekten çok hoşlanırım.
- 3) Baba çocuklarına en iyi şekilde bakmaya çalışıyor.
- 4) Çarpma ve bölme birbirinin tersidir.
- 5) Güzellik, gözler arkasındaki bakışlarda gizlidir.
- 6) Gülüşünüzün altında nasıl bir anlam var, acaba?
- 7) Annesine mektup yazması gerek/lazım.
- 8) Geleceğimizi düşünmemiz lazım/gerek.
- 9) Tatilden dönmem lazım/gerek.
- 10) İçki içmek, insan sağlığı için çok zararlıdır.

4- تۆۋەندىكى پارچىنى تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

بىز ياش ئۆسمۈرلەرنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىغا قارىتا تەقدىرلەش ئۇسۇلىنى قوللىنىش ئارقىلىق ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ توغرا ۋە ياخشى ئىدىيىلىرى ھەم ھەرىكىتىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئاڭلىق تۈردە مۇستەھكەملەش ۋە جارا قىلدۇرۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىشىمىز لازىم. بىز تەقدىرلەش ئارقىلىق تەقدىرلەنگەن ياش - ئۆسمۈرلەرنى پىسخىكا جەھەتتىن قانائەتلەندۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئۆز كۈچىگە بولغان ئىشەنچىسىنى ھەم ئالغا ئىنتىلىش روھىنى كۈچەيتىشىمىز كېرەك. تەقدىرلەش ئۇسۇلى بەزىدە شەخسكە قارىتىلسا، يەنە بەزىدە كوللېكتىپقا قارىتىلىشى مۇمكىن.

③ بۇ خەتنى ئۇنىڭ ئۆزى يېزىشى كېرەك \ لازىم.

3- «...شى كېرەك \ لازىم» شەكلى

① بىز مىللىتىمىزنىڭ تارىخىنى ياخشى ئۆگىنىشىمىز كېرەك \ لازىم.

② سىز ھەر كۈنى بەدەن چېنىقتۇرۇشىڭىز كېرەك \ لازىم.

③ بۇ خەتنى مەن ئۇنىڭ ئۆزىگە بېرىشىم كېرەك \ لازىم.

4- «.....ماسلىق كېرەك \ لازىم» شەكلى

① مەغۇرۇرلانماسلىق كېرەك \ لازىم.

② باشقىلارنىڭ مەخپىيەتلىكىنى باشقىلارغا دېمەسلىك كېرەك \ لازىم.

5- «.....ماسلىقى كېرەك \ لازىم» شەكلى

① بىز مەغۇرۇرلانماسلىقىمىز كېرەك \ لازىم.

② بىز ئۇنىڭ مەخپىيەتلىكىنى دېمەسلىكىمىز كېرەك \ لازىم.

داشم ئىشلىتىدىغان سۆز-ئىبارىلەر

ھازىر بېرىلگەن تاپشۇرۇقلارنى تەكشۈرىمەن.
ھازىر تاپشۇرۇقلاردىكى خاتالىقلارنى تۈزىتىلىشى ھەم تەھلىل قىلايلى.

كۆپ سۆزلىگەن تۇتۇلار، ئاز سۆزلىگەن قۇتۇلار. (ئۇيغۇر خەلق ماقالى)

كۆزۈكمە

1- تۆۋەندىكى پېنىللارغا ئىسىمداش قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭ.

تۇراقلاشتۇر -	تەلپۈن -	چېكىلە -
تۇرغۇز -	گىرەلەشتۈر -	تەگ -
كۆم -	چۆچۈ -	پەخىرلەن -
ئورۇنلا -	پاناھلان -	ئۆزگەر -

2- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

① قۇشنىڭ تۇخۇم بېسىش ۋاقتى كەلدىمۇ، ئەركىكى دەررۇ قۇيرۇقىغا رەڭمۇرەڭ چاپان كىيىدۇ.

② سەن تېخى يەنىلا بالا. ئون نەچچە ئادەم بىلەن 500 كىشىلىك چوڭ قوشۇنغا چېقىلىش - تۇخۇمنى تاشقا ئۇرغان بىلەن باراۋەر.

① پېئىل يىلتىزى ياكى ئۆزىكىگە « -ش، ش، -ش، -ۋش، -ۋش » قوشۇمچىسىنىڭ قوشۇلۇشى ئارقىلىق ياسىلىدۇ. بۇ خىل ئىسمىداشلار جۈملىدە ئىسمىنىڭ گرامماتىكىلىق كاتېگورىيىلىرى بىلەن تۈرلىنىپ، ئىسمىغا ئوخشاش سىنتاكسىسلىق ۋەزىپە ئۆتەيدۇ. مەسىلەن:

ئوقۇشۇڭ قاچان تۈگەيدۇ؟

سەلەرنىڭ كېلىشىڭلارنى كۈتۈپ تۇرغاندۇق.

بەدەن چېنىقتۇرۇشنىڭ پايدىسى كۆپ.

بىزنىڭ غايىمىز خەلققە بەخت يارىتىش.

ئۇ رەسىم سىزىشقا ماھىر.

« -ش، ش، -ش، -ۋش، -ۋش » نىڭ بولۇشى شەكلى بولسا پېئىل يىلتىزى ۋە ئۆزىكىگە « - ماسلىق، - مەسلىك » قوشۇمچىسىنىڭ قوشۇلۇشى ئارقىلىق ياسىلىدۇ. مەسىلەن:

بىل + مەسلىك ← بىلمەسلىك

بار + ماسلىق ← بارماسلىق

② پېئىل يىلتىزى ياكى ئۆزىكىگە « -ماق، - مەك » قوشۇمچىسىنىڭ قوشۇلۇشى ئارقىلىق ياسىلىدۇ. بۇ خىل ئىسمىداش مەنە جەھەتتىن «ش» لىق ئىسمىداشقا ئوخشايدۇ. بىراق، ھازىرقى زامان ئۇيغۇرتىلىدا بۇ خىل مەنەدە كۆپ قوللىنىلمايدۇ. ئۇ پەقەت ماقال - تەمسىللەردە، شېئىرلاردا ۋە تۇراقلىق قۇرۇلمىلاردا «ش» لىق ئىسمىداش بىلەن ئوخشاش مەنە ۋە ئوخشاش رولدا كېلىشى مۇمكىن، مەسىلەن:

بارماقنىڭ كەلمىكى بار.

③ يەنە بەزى ئىسمىداشلارغا «غان» لىق سۈپەتداشلارغا « - لىق، - لىك » قوشۇمچىسىنىڭ قوشۇلۇشى ئارقىلىق ياسىلىدۇ ھەم جۈملىدە ھەر خىل ۋەزىپىلەردە كېلىدۇ. مەسىلەن:

قۇتلۇقنىڭ كېلىدىغانلىقى ئېنىق.

سىزنىڭ كەلگەنلىكىڭىزنى قەلبىنۇردىن ئاڭلىدىم.

قاھارنىڭ كېلىش - كەلمەسلىكىنى بىلمەيمەن.

2- «...ش كېرەك \ لازىم» شەكلى

مەسىلەن:

① تەرتىپ - ئىنتىزامغا رىئايە قىلىش كېرەك \ لازىم.

② ھەر كۈنى بەدەن چېنىقتۇرۇش كېرەك \ لازىم.